

SUUNNITELMA OPPILAIKEN SUOJAAMISEKSI KIUSAAMISELTA, VÄKIVALLALTA JA HÄIRINNÄLTÄ

KÄMMENNIEMEN KOULUN KIUSAAMISEN EHKÄISEMISEN SUUNNITELMA

Koulussa ei hyväksytä kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää.

Oikeus turvalliseen kouluympäristöön

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu sekä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa koulu yhteisön toimintakulttuuria. Se tulee ottaa huomioon koulun kaikessa toiminnassa.

Panostetaan kiusaamisen ennaltaehkäisyyn

Väkivalta- ja kiusaamisasioita käsitellään oppilaiden kanssa oppituntien yhteydessä. Väkivallan ehkäisyyn, kohtaamiseen ja puuttumiseen ja jälkihoitoon paneudutaan esimerkiksi henkilökunnan koulutuksilla ja vanhempainilloissa.

Luokanopettajat tekevät oman luokan kanssa töitä ryhmäytymisen vahvistamiseksi.

Lukuvuonna 20-21 yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän teemana oli ”*kunnioittava kohtaaminen*”, johon sisältyy myös luokissa toteutettavia oppitunteja sekä oppilaskunnan toimintaa. Tätä työtä jatketaan myös lukuvuonna 2021-22.

Myös yhteistyö poliisin kanssa on tärkeää väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemisessä.

Kuka toteuttaa suunnitelmaa?

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville. Väkivalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykinistä tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta.

Vaikka perusvastuu kasvatuksesta on vanhemmilla, koulun vastuulla on se, mitä lasten kesken koulussa tapahtuu. Koulun vastuulla on pyrkiä huolehtimaan siitä, ettei kukaan joudu systemaattisen kiusaamisen kohteeksi koulussa.

Mitä on kiusaaminen?

Kiusaamisella tarkoitetaan systemaattista, tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino.

Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä. Kiusaamisen lisäksi koulu yhteisössä voi esiintyä myös muuta aggressiivista tai väkivaltaista käyttäytymistä.

Miten koulussa toimitaan kiusaamistapauksissa?

Pääpaino on kiusaamisen ennaltaehkäisyssä. Ennaltaehkäisyä toteutetaan luokissa opettajien ohjaamina tunteina eri oppiaineiden yhteydessä tai erillisillä oppitunneilla. Kämmenniemen koulun kiusaamistapausten selvittämiseen voi tarvittaessa osallistua

koulun oppilashuoltoryhmän jäsen. Prosessi on nelivaiheinen: 1) ennaltaehkäisy 2) väliintulo / puuttuminen 3) käsittely 4) jälkihoito.

Kiusaamistapausten käsittelyn prosessi

Tilanteissa, joissa koulun järjestyssääntöjä rikotaan, toista kiusataan tai aiheutetaan toiselle mielipahaa, käsittely dokumentoidaan myös kirjallisesti. Luokanopettaja käyttää harkintaa selvittäessään onko kyseessä arkipäivän ristiriitatilanne vai onko kyseessä isompi, selvitystä vaativa asia. Jälkimmäisessä tapauksessa myös oppilaalta pyydetään kirjallinen lausunto. 1.-2. luokkien opettajat täyttävät lomakkeen yhdessä oppilaan kanssa, isommat oppilaat täyttävät raportin itsenäisesti.

Tämän jälkeen asia selvitetään asianosaisten kanssa, tarvittaessa koulun oppilashuoltoryhmää hyödyntäen. Huoltaja allekirjoittaa raportin ja palauttaa allekirjoitetun raportin koululle. Kurinpitotoimista sekä muista jatkotoimenpiteistä sekä seuraamisesta sovitaan tilannekohtaisesti.

Kiusaaminen on rikollista toimintaa, kun se täyttää lainsäädännössä rikokselle annetut tunnusmerkit. Tarvittaessa konsultoimme poliisia.

TOIMINTAOHJEET VÄKIVALTA- JA HÄIRINTÄTILANTEISSA

Väkivaltaan täytyy aina puuttua. Jokainen tilanne on erilainen ja asioihin on reagoitava tilanteen vaatimalla tavalla.

Väkivalta koulussa on koulukiusaamista, joka voi ilmetä henkisenä, fyysisenä, seksuaalisena, taloudellisena väkivaltana. Tärkeää on huomata, että myös väkivallalla uhkaaminen on väkivaltaa.

Väkivallan tai häirinnän uhka tai teko voi tapahtua myös koulun ulkopuolisen toimesta.

Pahoinpitely on aina asianomistajarikos. Jos teko tapahtuu yleisellä paikalla tai jos tekijä on alle 15-vuotias, pahoinpitely muuttuu virallisen syytteen alaiseksi. Velvollisuus toimia ei tarkoita välttämättä asian saattamista syyteharkintaan. Poliisi ratkaisee syyttämättä jättämisen. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan, mutta hän on korvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta.

Väkivallan muodot

1. Fyysinen väkivalta tarkoittaa esimerkiksi lyömistä, potkimista, kuristamista, läimäytyksiä, puremista, tönimistä, sitomista, polttamista, hiuksista repimistä, esineiden heittelyä tai rikkomista, teräaseella uhkaamista ja sen käyttämistä jne. Fyysinen väkivalta luokitellaan rikoslaisa lievään pahoinpitelyyn, pahoinpitelyyn ja törkeään pahoinpitelyyn. Lieväpahoinpitely tarkoittaa vähäistä pahoinpitelyä, josta ei seuraa fyysisiä vammoja. Pahoinpitely tarkoittaa tekoja, joilla tahallisesti aiheutetaan vamma tai sairaus. Törkeällä pahoinpitelyllä tarkoitetaan vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan aiheuttamista.
2. Henkinen väkivalta on pelottelua, nöyryyttämistä, nimittelyä, kiristämistä, halventamista, alistamista, nolaamista, kiusaamista, sosiaalista eristämistä jne.

3. Seksuaalinen väkivalta on seksuaalista ahdistelua, nimittelyä ja vihjailua, vaatimista sopimattomaan seksuaaliseen käyttäytymiseen, seksiin pakottamista, raiskaus jne.
4. Taloudellinen väkivalta on muun muassa toisen rahojen luvaton käyttöä, taloudellista hyväksikäyttöä, taloudellinen itsenäisyyden riistoa jne. Väkivallaksi katsotaan myös internetissä tapahtuva uhkailu, sanallinen tai kirjallinen suora uhkaus, tekstiviestein tapahtuva uhkailu ja puhelinhäirintä, sekä tilanteet, joista toiselle on aiheutunut pelkoa. Myös nämä ovat rikoslain alaisia asioita. Väkivalta voi olla oppilaaseen, opettajaan tai muuhun koulun henkilökuntaan kohdistuvaa.

Väkivaltatilanteisiin tai pahoinpitelyyn puuttuminen

- Kun kohtaamme aggressiivisen tai väkivaltaisen oppilaan, pyrimme rauhoittamaan ja selvittämään tilanteen.
- Vakavimmissa pahoinpitelyissä ja tappeluissa, soita poliisi paikalle
- Ole päättäväinen, rauhallinen ja oikeudenmukainen
- Koeta saada tarvittaessa riittävästi aikuisia paikalle
- Ohjaa ulkopuoliset pois paikalta
- Tappelupukarit on erotettava toisistaan
- Raivokohtauksen ilmentyessä on ensisijaisesti estettävä henkilövahingot

Väkivaltatilanteesta tai sen uhasta tulee koulussa ilmoittaa viipymättä rehtorille. Mikäli rehtoria ei saada kiinni yhteys apulaisrehtoriin.

Väkivalta- ja ahdistavat tilanteet tulee aina purkaa.

Tilanteen purku

Ennen tilanteen purkua käydään vielä läpi tapahtumien kulkua. On hyvä eritellä tarkkaan, mikä laukaisi tilanteen, olisiko joku voinut toimia toisin. Läheltä piti -tilanteet on hyvä myös tutkia tarkoin.

Tilanteesta kirjoitetaan tapahtumaraportit. Luokanopettaja kokoaa raportit. Kirjallisten raporttien ja haastattelujen perusteella pyritään saamaan kokonaiskuva tapahtuneesta. Koululta tiedotetaan asiasta oppilaiden huoltajille. Jatkotoimenpiteistä päätetään koulun oppilashuoltotyöryhmän jäsenten kesken.

Toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi

- Lastensuojeluilmoitus sosiaaliviranomaisille.
- Koulu ilmoittaa poliisille tapauksesta ennakkotietona (ei johda välttämättä tutkintaan). Vanhemmille ilmoitetaan, mikäli koulu ilmoittaa asiasta poliisille.
- Poliisi voi vierailla koululla koulun tukena
- Kiusaamista /väkivaltaa kokeneen oppilaan vanhemmat ratkaisevat, tekevätkö rikosilmoituksen (velvoittaa poliisin tutkimaan).
- Kutsutaan kaikki osapuolet koululle, mikäli tilanne on toistuva, kyse on vakavasta väkivallan uhasta tai sille on joku muu perusteltu syy.
- Koululla seurataan osapuolten käyttäytymistä ja tiedotetaan oppilaiden koteihin,

kuinka koulussa sujuu.

- Tarvittaessa tilanteessa mukana olleet ohjataan terveydenhuoltopalveluiden piiriin.

Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen (perusopetuslaki)

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta.

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä.

Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita (perusopetuslaki)

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Seksuaalinen häirintä on esim. houkuttelua, seksuaalisuuteen viittaavaa ehdottelua, seksuaalisen häirinnän epäily, varsinainen seksuaalinen häirintä (mm. itsensä paljastelu,).

Seksuaalista häirintää oppilasta kohtaan voi tulla ulkopuolisten taholta, mutta myös oppilaan läheisiin liittyvään seksuaaliseen häirintään tulee suhtautua äärimmäisen vakavasti.

On tärkeää, että oppilas tulee kuulluksi kertoessaan mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Hyväksikäytön epäily voi herätä monissa eri tilanteissa. Lapsi voi itse kertoa kokemuksestaan tai lapsen käyttäytyminen herättää epäilyn. Kun epäily herää, on tärkeää säilyttää kontakti oppilaaseen.

Jos sinulle uskoudutaan:

- kuuntele tarkoin kertomusta
- tee tarkat muistiinpanot
- älä kysy liikaa, äläkä tee johdattelevia kysymyksiä, pitäydy tosiasioissa, tukeudu yksityiskohtaiseen tietoon, älä mielikuviin
- älä levittele tietoa, vaan pyydä konsultaatiota oppilashuoltohenkilöstöltä
- kysy neuvoa, älä hätiköi
- pyydä konsultaatiota oppilashuoltohenkilöstöltä (terveydenhoitaja, koulupsykologi, rehtori)
- huomioi kaikkien asianosaisten oikeusturva

Heränneiden seksuaalisen hyväksikäytön epäilyjen selvittelyssä ja tutkimisessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Yhdessä oppilashuoltoryhmän kanssa selvittelyn jälkeen voidaan päättää kuka ottaa yhteyttä lastensuojeluun.

Ahdistelu (esim. autoon houkuttelijat / itsensä paljastelijat)

Ennaltaehkäisevä työ on tärkeää. Korosta lapselle ettei vieraan aikuisen mukaan pidä lähteä.

Jos ahdisteluyrityksiä ilmenee

- kuuntele lasta, pitäydy kuulostelemaan tosiasioita
- ota yhteys rehtoriin tai terveydenhoitajaan; he päättävät yhteydenottamisesta poliisiin
- huolehdi ettei lapsi jää yksin järkytyksensä / pelkojensa kanssa
- rehtori / kriisiryhmä päättää huoltajille tiedottamisesta; opettaja ei yksin tiedota, koska tiedottaminen voi myös johtaa tarpeettomaan paniikkiin.